PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW KART PRACY · HISTORIA · KLASA 4

Dział 1. Czym jest historia. Źródła i chronologia

Region i mała ojczyzna, zabytki, trzy znaczenia słowa historia, historia a legenda, praca historyka, rodzaje źródeł i ich wiarygodność, rok, wiek, tysiąclecie, epoka, p.n.e. i n.e., oś czasu, mapa i plan z legendą. Dla ucznia klasy 4: proste polecenia, praca ze źródłem, osią czasu i mapą, ilustracje.

Karta	Temat	Zadania
1	**Czym jest historia. Źródła i chronologia** Region i mała ojczyzna, zabytki, trzy znaczenia słowa historia, historia a legenda, praca historyka, rodzaje źródeł i ich wiarygodność, rok, wiek, tysiąclecie, epoka, p.n.e. i n.e., oś czasu, mapa i plan z legendą	9 zad. 40 pkt
2	**Źródła i czas – ćwiczenia podstawowe** Rodzaje źródeł, wieki, obliczanie upływu czasu	5 zad. 23 pkt
3	**Źródła i czas – utrwalenie** Epoki, tysiąclecia, legenda, fikcja i historia	6 zad. 19 pkt
4	**Pracuję ze źródłem** Analiza znaleziska, źródło a opracowanie, pamiątki rodzinne	4 zad. 14 pkt
5	**Sprawdzian: źródła i chronologia – grupa A** 30 minut · 20 pkt	6 zad. 20 pkt
6	**Sprawdzian: źródła i chronologia – grupa B** 30 minut · 20 pkt	6 zad. 20 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 zawiera najważniejsze wiadomości i przykłady – od niej warto zacząć.
- Karty 2–4 to ćwiczenia podstawowe, utrwalenie oraz zastosowanie wiedzy w tekście, na źródle lub w sytuacji z życia.
- Karty 5 i 6 to równoległe sprawdziany (grupa A i grupa B) z tymi samymi typami zadań i tą samą punktacją – gotowe na lekcję.
- Każda karta mieści się na osobnych stronach i ma własną punktację – można ją wydrukować osobno jako pracę domową, kartkówkę lub zastępstwo.
- Klucz odpowiedzi do wszystkich kart znajduje się na końcu zestawu. Wersja DOCX pozwala dowolnie edytować zadania.

Materiał oryginalny dla klasy 4 szkoły podstawowej (rok szkolny 2026/2027). Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Czym jest historia. Źródła i chronologia

Region i mała ojczyzna, zabytki, trzy znaczenia słowa historia, historia a legenda, praca historyka, rodzaje źródeł i ich wiarygodność, rok, wiek, tysiąclecie, epoka, p.n.e. i n.e., oś czasu, mapa i plan z legendą

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 40 pkt

Przypomnij sobie

- Słowo **historia** ma trzy znaczenia: **przeszłość** (to, co już się wydarzyło), **nauka o przeszłości** i **opowieść** o dawnych zdarzeniach. Historia pomaga zrozumieć, skąd się wzięliśmy i dlaczego świat wokół nas wygląda tak, a nie inaczej.
- **Legenda** to stara opowieść, w której prawda miesza się ze zmyśleniem. **Fikcja literacka** to świat wymyślony przez pisarza. **Historia** opiera się na źródłach, które można sprawdzić.
- **Historyk** bada **źródła historyczne** – wszystko, co zostało z dawnych czasów. **Archeolog** szuka śladów przeszłości w ziemi. **Źródła pisane** to np. kroniki, listy, dokumenty, pamiętniki. **Źródła niepisane** to: **materialne** (narzędzia, monety, budowle), **ikonograficzne** (obrazy, rysunki, zdjęcia), **audiowizualne** (nagrania, filmy) i **ustne** (wspomnienia opowiadane przez świadków).
- Historyk sprawdza, czy źródło jest **wiarygodne**, czyli czy można mu wierzyć: kto je stworzył, kiedy, po co, czy autor widział wydarzenia na własne oczy i czy inne źródła mówią to samo.
- **Data** mówi, kiedy coś się wydarzyło. **Wiek** (stulecie) to 100 lat, **tysiąclecie** – 1000 lat, **epoka** – długi okres o wspólnych cechach. Lata liczymy **przed naszą erą (p.n.e.)** i **naszej ery (n.e.)**. Roku zerowego nie było. Przy latach p.n.e. większa liczba oznacza dawniejszy czas: rok 500 p.n.e. był wcześniej niż 100 p.n.e.

Lata	Wiek	Przykład
1–100	I	rok 79 – to I wiek
901–1000	X	rok 966 – to X wiek
1401–1500	XV	rok 1410 – to XV wiek
1901–2000	XX	rok 1918 – to XX wiek

- Rok na wiek: **skreśl dwie ostatnie cyfry i dodaj 1**. Rok 1410 → 14 + 1 = **XV wiek**; rok 966 → 9 + 1 = **X wiek**; rok 450 p.n.e. → 4 + 1 = **V wiek p.n.e.** Gdy rok kończy się na 00, tylko skreślamy zera: rok 1500 → **XV wiek** (to ostatni rok tego wieku). Lata 1–1000 to **I tysiąclecie n.e.**, lata 1001–2000 – II tysiąclecie, a rok 2026 należy do **III tysiąclecia**.
- Upływ czasu w naszej erze liczymy odejmowaniem: od 966 do 1410 minęło 1410 − 966 = 444 lata. Gdy jedno wydarzenie było p.n.e., a drugie n.e., dodajemy lata i odejmujemy 1 (bo roku zerowego nie było): od 50 p.n.e. do 50 n.e. minęło 50 + 50 − 1 = 99 lat. Wydarzenia układamy po kolei na **osi czasu**. Kilka ważnych dat z dziejów Polski: 966 – chrzest Polski, 1410 – bitwa pod Grunwaldem, 1795 – III rozbiór (sąsiedzi podzielili między siebie całą Polskę), 1918 – odzyskanie niepodległości.
- Epoki historyczne: **starożytność** (do 476 r.), **średniowiecze** (476–1492), **nowożytność** (1492–1918), **współczesność** (od 1918 do dziś).
- **Mapa historyczna** pokazuje, jak wyglądał świat albo kraj dawniej. **Plan** to bardzo dokładny rysunek małego terenu, np. miasta albo zamku. Znaki na mapie i planie objaśnia **legenda** – ramka z opisem kolorów i symboli. (Uwaga: to inne znaczenie słowa legenda niż stara opowieść.)

- Polska dzieli się na **regiony** (krainy), np. Pomorze, Wielkopolska, Mazowsze, Śląsk, Małopolska, Podlasie. Region i miejscowość, w których mieszkasz, to Twoja **mała ojczyzna**. Każda okolica ma swoją historię, swoich zasłużonych ludzi (upamiętniają ich pomniki, tablice, nazwy ulic i szkół) i swoje **zabytki** – stare budowle i przedmioty, które chronimy, bo są źródłami historycznymi i pamiątką po przodkach.

Rodzaje źródeł

kronika – źródło pisane

moneta – źródło materialne

obraz – źródło ikonograficzne

wspomnienia – źródło ustne

Przykłady z wyjaśnieniem

Przykład 1. Do jakiego wieku należy rok 966?
Skreślamy dwie ostatnie cyfry (66) – zostaje 9. Dodajemy 1 – to **X wiek**.

Przykład 2. Co było wcześniej: rok 300 p.n.e. czy 50 p.n.e.?
300 p.n.e. – przy latach p.n.e. większa liczba oznacza dawniejszy czas.

Przykład 3. Któremu źródłu łatwiej uwierzyć: listowi żołnierza pisanemu w czasie bitwy czy opowieści jego wnuka?
Zwykle **listowi** – powstał w czasie wydarzeń, a autor był ich świadkiem. Wnuk zna sprawę tylko z opowiadań, więc mógł coś pomylić.

Zadania

1 **Połącz znaczenie słowa „historia” z przykładowym zdaniem.** ___ / 3 pkt

1. przeszłość
2. nauka o przeszłości
3. opowieść

a) „Babcia opowiedziała mi zabawną historię z wakacji.”
b) „Na lekcji historii uczymy się, jak badać źródła.”
c) „To wydarzyło się dawno temu – to już historia.”

1 ____ 2 ____ 3 ____

2 **Rozdziel źródła historyczne z ramki na pisane i niepisane.** ___ / 8 pkt

kronika miecz list króla moneta dokument zamek pamiętnik nagranie wspomnień dziadka

źródła pisane	źródła niepisane

Źródła i czas – ćwiczenia podstawowe

Rodzaje źródeł, wieki, obliczanie upływu czasu

KARTA 2/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 23 pkt

Pamiętaj: jeśli czegoś nie pamiętasz, wróć do karty 1 i poszukaj w ramce „Przypomnij sobie”.

1 **Rozdziel źródła historyczne. Pamiętaj: źródła materialne, ikonograficzne i audiowizualne to rodzaje źródeł niepisanych.** ___ / 9 pkt

kronika grot strzały obraz akt nadania ziemi gliniany garnek fotografia pamiętnik ruiny grodu film dokumentalny

pisane	materialne	ikonograficzne i audiowizualne

2 **Zamień lata na wieki (zapisz cyframi rzymskimi).** ___ / 6 pkt

1. 1025 → _____
2. 1364 → _____
3. 1683 → _____
4. 1791 → _____
5. 1900 → _____
6. 2027 → _____

3 **Oblicz, ile lat minęło.** ___ / 3 pkt

1. od chrztu Polski (966) do roku 2026: _____
2. od bitwy pod Grunwaldem (1410) do odzyskania niepodległości (1918): _____
3. od roku 50 p.n.e. do roku 50 n.e.: _____

4 **Kto bada przeszłość, wykopując przedmioty z ziemi?** ___ / 1 pkt

A. kronikarz **B.** archeolog **C.** astronom **D.** geograf

5 **Oceń prawdziwość zdań.** ___ / 4 pkt

1. Rok 1500 należy do XV wieku.	P	F
2. Średniowiecze trwało przed starożytnością.	P	F
3. Fotografia to źródło ikonograficzne.	P	F
4. Rok 200 p.n.e. był później niż rok 100 p.n.e.	P	F

Podgląd • Pierwsza Ławka

Sprawdzian: źródła i chronologia – grupa A

KARTA 5/6

30 minut · 20 pkt

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 20 pkt

1 Zamień lata na wieki (zapisz cyframi rzymskimi). ___ / 3 pkt

1. 1138 → _____ 2. 1400 → _____ 3. 1791 → _____

2 Połącz rodzaj źródła z przykładem. ___ / 4 pkt

1. źródło pisane	a) nagranie przemówienia z 1989 roku
2. źródło materialne	b) list żołnierza z frontu
3. źródło ikonograficzne	c) portret króla namalowany za jego życia
4. źródło audiowizualne	d) hełm rycerski

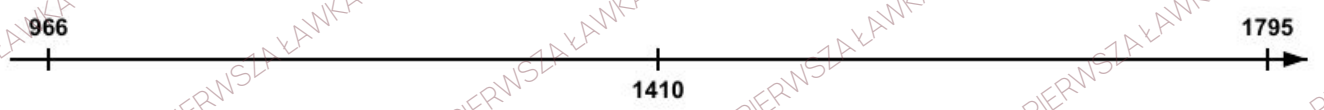
1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

3 Oceń prawdziwość zdań. ___ / 4 pkt

1. Rok 200 p.n.e. był później niż rok 150 p.n.e.	P	F
2. Archeolog bada przeszłość między innymi dzięki wykopaliskom.	P	F
3. Nowożytność zaczyna się w 1492 roku.	P	F
4. Legenda jest tak samo wiarygodna jak dokument z epoki.	P	F

4 Przyporządkuj wydarzeniom daty zaznaczone na osi czasu. ___ / 3 pkt

Daty do przyporządkowania

1. chrzest Polski – _____
2. III rozbiór Polski – _____
3. bitwa pod Grunwaldem – _____

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Czym jest historia. Źródła i chronologia – zestaw 6 kart pracy z kluczem, klasa 4

Podgląd pokazał 5 z 16 stron. Pełna wersja: 16 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Czym jest historia.
- Karta 2: Źródła i czas – ćwiczenia podstawowe – 5 zadań, 23 pkt
- Karta 3: Źródła i czas – utrwalenie – 6 zadań, 19 pkt
- Karta 4: Pracuję ze źródłem – 4 zadania, 14 pkt
- Karta 5: Sprawdzian: źródła i chronologia – grupa A – 6 zadań, 20 pkt
- Karta 6: Sprawdzian: źródła i chronologia – grupa B – 6 zadań, 20 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości i pokazuje przykłady z wyjaśnieniem.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/historia-klasa-4-dzial-01-czym-jest-historia-zrodla-i-chronologia-zestaw